

*Äldre Väst Sjukhärad
Utvärderingsverkstad*

*Frivilligverksamheten
i
Marks Kommun*

*Ann-Marie Lindborg
Ingalill Persson
Hi-07 – Vr-08*

*Handledare
Per-Åke Karlsson
Eva Höglund*

Tack!

Vi vill tacka socialförvaltningens utredare Karina Svensson som hjälpt oss med fokusgrupperna. Tack även till kommunens biståndsbedömare för hjälp med intervjuer. Tack till alla frivilliga medarbetare samt gäster för deltagandet i fokusgrupperna. Tack till våra kolleger i Närståendestödsteamet för stöttning och uppmuntran under vårt arbete. Sist men inte minst tackar vi våra handledare Per-Åke Karlsson och Eva Höglund från Äldre Väst Sjuhärad, samt alla deltagare i utvärderingsverkstaden.

Ann-Marie Lindborg
Ingalill Persson
Kinna 08-09-25

Innehållsförteckning	3
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte	6
Metod	7
Resultat	8
Diskussion	11
Referenser	12

Inledning:

År 2007 fick kommunens tre frivilligsamordnare i uppdrag att utvärdera Marks kommuns frivilligverksamhet, uppdraget kom från äldreomsorgens verksamhetschef. Kontakt togs med Äldre Väst Sjuhärad för att diskutera hur vi skulle gå till väga, och det blev deltagande i utvärderingsverkstad ht 2007 och vt 2008.

Frågan var, hur visar vi på att frivilligverksamhetens insatser som görs idag ökar livskvaliteten och välbefinnandet för personer i eget och särskilt boende, och kanske på sikt senarelägger inflyttning till särskilt boende.

Vi kan tydligt och klart se det positiva i frivilligverksamhetens insatser vilket ökar livskvaliteten och välbefinnandet. Vad det gäller frågan om ev. senareläggning av inflyttning till särskilt boende är det dessvärre omöjligt att besvara, varför vi helt kommer att inrikta oss på frivilligverksamheten och dess betydelse.

Bakgrund:

Frivilligverksamheten i Marks Kommun

Hur såg verksamheterna som var inriktade på aktiviteter ut före omorganisationen jan. 2002?

Hobbypersonalen jobbade med traditionell ”terapi” vilket innebar att deltagarna utförde hantverk av olika slag så som vävning, handarbete, träslöjd osv.

Det visade sig att pensionärerna som flyttade in på de särskilda boendena numera har helt andra behov eftersom deras hälsa är så mycket sämre.

Det beslutades att en omorganisation vad det gällde hobbyverksamheten skulle genomföras på nyåret 2001-2002. Man såg över hobbypersonalens bemanning på de olika servicehusen, och kom fram till att det såg väldigt olika ut, resurserna var ojämnt fördelade.

All hobbyverksamhet var koncentrerad till kommunens servicehus och dagcentraler.

Socialförvaltningen fick i uppdrag av socialnämnden att lämna förslag på och genomföra en förändring av hobbyverksamheten. En arbetsgrupp bildades vilken bestod av hobbypersonal, anhörigkonsulenter, verksamhetschefer och några representanter från pensionärsorganisationer.

Arbetsgruppen kom fram till följande: Behovet av en ny inriktning av ”hobbyverksamheten” visade på vikten av att vända sig till pensionärer ute i ordinärt boende, med eventuell fördröjning av inflyttning till särskilt boende. Detta skulle genomföras i samverkan med frivilligorganisationer, och grupperna skulle vara geografiskt placerade i kommunens olika orter.

Marks kommun har 33 685 invånare och andelen ålderspensionärer är totalt 19,1 % av befolkningen vilket är högre än i riket totalt där 17,3 % är ålderspensionärer (2005). Den totala ytan är 1 018 kvadratkilometer. Här finns ett flertal små och medelstora orter, varav den största är Kinna.

Tre frivilligsamordnare skulle anställas och deras arbetsuppgifter skulle i första hand vara att stötta, handleda, utbilda och uppmuntra frivilliga medarbetare. Frivilligsamordnarna skulle även se till att lokalfrågan i de olika orterna var tillgodosedd.

För att frivilligverksamheten skall fungera krävs goda ledaregenskaper. Det är mycket viktigt att ledaren själv tror på idén. Samma nödvändiga förutsättning kan också vara en försvårande faktor om ledaren blir "ett med idén". Förmågan att balansera närheten och distansen tillhör en av utmaningarna i ledarskapet.

Aktivitetsgrupperna är geografiskt placerade i hela kommunen, och finns både ute i samhället och inne på särskilda boenden.

Vår uppfattning är att frivilligverksamheten är av betydande omfattning, många andra kommuner har varit på studiebesök i Marks Kommun för att se hur vi byggt upp frivilligverksamheten.

Vi har 270 frivilliga medarbetare vilka driver 81 olika aktivitetsgrupper som kan innehålla följande: matlag, högläsning, bingo, träffpunkter med underhållning, linedance, sittgympa m.fl. Vi har fört statistik i alla aktivitetsgrupperna, där vi gav frivilliga medarbetare uppdraget att nedteckna antal gånger de träffats under året, vilket bevisar att frivilliga medarbetares insatser motsvarar 6,8 årsarbetare. De har även dokumenterat antalet besökande gäster/grupp och detta visar på ett snittal ca. 1.200 gäster/år.

Denna form av dokumentation kommer vi kontinuerligt att fortsätta med.

Frivilligverksamheten vänder sig i första hand till pensionärer i ordinärt boende, men tiden har visat på vikten av aktiviteter på kommunens alla särskilda boenden där vi idag har verksamhet ett flertal dagar i veckan.

Eftersom vi har ett nära samarbete med äldreomsorgens olika personalgrupper vill vi poängtera att vi möter sällan eller aldrig på några samarbetsproblem.

Aktivitetsgrupperna är placerade i de flesta orter i kommunen, och i de orter verksamheten inte är representerad har försök gjorts men det saknades underlag i form av gäster, dock ingen avsaknad av frivilliga medarbetare.

I första hand skall vi utnyttja äldreomsorgens egna lokaler men där den möjligheten inte finns använder vi oss av lokaler, som ägs av tex. församlingar eller föreningar.

Alla frivilliga medarbetare är försäkrade av Marks kommun och försäkringsskyddet gäller till, från och under aktiviteten, det råder även tystnadslöfte och skyldighet att anmäla Lex Sarah-ärenden.

Utbudet av aktiviteterna som erbjuds är av skiftande slag, allt efter gästernas och frivilliga medarbetares önskemål.

Eftersom alla grupper är flitigt besökta av pensionärer/daglediga är vår uppfattning att frivilligverksamheten är uppskattad och till glädje för både gäster och frivilliga medarbetare.

Motivering för att arbeta frivilligt.

- Känner sig uppskattad
- Ansträngningarna betyder något
- Kamratskap
- Blivit tillfrågade, man får inflytande, blir tagen på allvar (blir sedd)

Vi kan se att aktivitetsgrupperna som bedrivs är av så stort värde för frivilliga medarbetare att de behåller hög livskvalitet, och senarelägger behovet av hemtjänstinsatser.

På frågan, vad som tänder människor till frivilligt socialt arbete, refererar vi till Göteborgs universitet socialt arbete (Eriksson m.fl. ht 2002, sid. 12) Som frivillig medarbetare får man ett större självförtroende, man känner sig som en bättre människa. Vi har förstått att frivilligt socialt arbete är en livsstil, vilket forskningen styrker

Vi frivilligsamordnare har som vår huvudsakliga arbetsuppgift att stötta och handleda alla frivilliga medarbetare, och finnas tillgängliga vid behov. Men som alla förstår finns vi inte personligen med ute i alla grupper.

Vi träffar kontinuerligt frivilliga medarbetare för planering och även inför uppstartande av nya grupper.

Forskning av frivilligarbete

Efter en föreläsning av Lars Svensson, där han pratade om ”mötesplatser på landsbygden” och dess betydelse vad det gäller social samvaro och aktiviteter, har vi blivit styrkta i vår yrkesroll. Vi refererar till hans doktorsavhandling, vilken klart påvisar vikten av socialt engagemang högt upp i åldern. Studien fokuserar på frågor om varför det uppstått behov av nya mötesplatser, deras organisation och innehåll. Vidare belyses mötesplatsernas besökare, vilket visar betydelsen av gemenskap och aktiviteter för äldre. (Svensson 2006)

Syfte:

Syftet med deltagandet i denna utvärderingsverkstad är att kunna visa på frivilligverksamhetens betydelse och dess värde av aktiviteter samt social samvaro för våra pensionärer/daglediga och frivilliga medarbetare.

För att nå fram till syftet har vi delat arbetet i rapporten i två delar. En del där vi visar på att frivilligverksamhetens insatser som görs idag, ökar livskvaliteten och välbefinnandet för personer i eget och särskilt boende.

En del behandlar frågan om det kanske på sikt senarelägger inflyttning till särskilt boende.

Samtidigt vill vi visa tjänstemän och politiker inom äldreomsorgen i vår kommun, att det är en betydande verksamhet som många får ta del av.

Metod:

För att få reda på om frivilligverksamheten ökar livskvaliteten och välbefinnandet hos besökare och frivilliga medarbetare, beslöt vi oss för att genomföra två fokusgrupper. En med endast gäster och en med endast frivilliga medarbetare, där samma fråga användes. Frågan som ställdes var,

”vad är viktigast för att du skall vara nöjd med de aktiviteter du deltar i?”

Antalet inbjudna i de båda grupperna var 10-12 personer utvalda från olika orter och olika aktivitetsgrupper för att få en så bred spridning som möjligt.

Här har vi tagit hjälp av socialförvaltningens utredare Karina Svensson, eftersom vi inte tror att varken gäster eller frivilliga medarbetare skulle svara riktigt ärligt om vi själva är närvarande i gruppen. Det verkade vara naturligt att en opartisk person skulle vara den som ledde fokusgrupperna.

På detta sätt tror vi oss ha plockat fram gästernas och de frivilliga medarbetarnas uppfattningar om aktiviteternas kvalitet, vilket refererar till det som beskrivs i boken demokrati och brukarutvärdering (Dahlberg & Vedung 2001)

Eftersom vi tycker oss endast ha fått fram svar på fråga ett, vad det gäller frivilligverksamhetens betydelse, vill vi ändå visa att försök har gjorts för att få svar på fråga två om senare inflyttning till särskilt boende.

Vi har varit ute i två grupper och gjort intervjuer med 34 gäster, med frågorna om födelseår och eventuella hemtjänstinsatser. Detta för att få en uppfattning om aktivitetsgruppernas betydelse för gäster boende i ordinärt boende. Är aktiviteterna som besöks av så stort värde att man framflyttar behovet av hemtjänstinsatser, även på sikt senarelägger inflyttning till särskilt boende?

Har gett kommunens biståndsbedömare i uppdrag, att tillfråga de personer som under en månad gör ansökan om plats på särskilt boende.

Denna fråga löd: Har du deltagit i frivilligverksamhetens olika aktivitetsgrupper?

Resultat:

Här nedan är vad fokusgrupperna kom fram till.

Frågan löd: Vad är viktigast för att Du skall vara nöjd med de aktiviteter Du deltar i?

Fokusgrupp med gäster i frivilligverksamhetens aktivitetsgrupper.			
Gruppen bestod av 7 personer som tog fram 25 faktorer som svar på frågan:			
Vad är viktigast för att du skall vara nöjd med de aktiviteter de deltar i?			
Det är viktigt att		Antal markeringar	Genomsnitts betyg
...	man får träffa andra människor	5	3,00
...	man har roligt	4	3,83
...	det är kaffe med	4	4,00
...	viktigt med aktiviteter på äldreboenden	4	3,50
...	det finns möjlighet att komma till Kinnagården på sommaren	4	4,00
...	prata med varandra	3	3,25
...	alla ska kunna vara med	3	3,83
...	för att det är gott med ett avbrott i veckan	2	3,86
...	det är ett socialt umgänge	2	3,57
...	det finns olika saker att välja på som passar för både män o kvinnor	2	3,67
...	det finns aktiviteter som man klarar av	2	3,33
...	det finns speciella festligheter med mat od till ex vid påsk	2	3,40
...	det inte kostar något för verksamheten	2	4,00
...	det finns underhållning, sång o musik	2	3,40
...	det finns information så alla vet vad som finns för aktiviteter	2	3,67
...	det finns matlag	2	4,00
...	det finns gymnastik och rörelse	1	3,00
...	det inte är aktiviteter som är tävlingsinriktade	1	2,25
...	man har möjlighet att komma till aktiviteten	1	4,00
...	att det finns ledare för verksamheten	1	3,80
...	det finns läsecirklar	0	3,50
...	det finns vävning	0	4,00
...	det finns information, kurser eller aktiviteter om dator mm	0	1,50
...	det finns aktiviteter kring tekniska apparater tv od	0	1,50
...	det finns möjligheter att göra utflykter på sommaren	0	3,50

Gruppen tog fram 25 faktorer som de upplevde var viktiga punkter som svar på frågan vad som var viktigt för att de skulle vara nöjda med de aktiviteter de deltar i.

Av dessa 25 faktorer skulle de sedan markera 8 st som de tyckte var extra viktiga (1/3 av alla). I ovanstående sammanställning är faktorerna ordnade efter hur många markeringar de fick. Sedan fick deltagarna sätta betyg på samtliga faktorer med utgångspunkt från hur de tycker att det fungerar idag. Betygskalan är 1-4.

Det framkom att det viktigaste var att man får träffa andra människor att man har roligt och att det är kaffe. Många faktorer pekar på just vikten av samvaro, att få prata med varandra, social samvaro men också att alla som vill ska kunna vara med och att det är aktiviteter som man klarar av. Möjligheterna att komma till Kinnagården som är frivilligverksamhetens sommarvistelse vid havet och att det fanns aktiviteter på äldreboenden upplevdes också som extra viktigt. I stort sett har allt också fått höga betyg. Vissa faktorer som berörde innehållet i aktiviteterna kom fram men det förefaller vara så att samvaron är viktigare än innehållet i aktiviteten. Undantagen är de två punkter som handlar om teknik. Dessa punkter uppfattades inte heller som extra viktiga av någon. Det är viktigt att notera att ledarna, de frivilliga medarbetarna har fått mycket gott betyg av deltagarna.

Fokusgrupp med frivilliga medarbetare inom kommunens frivilligverksamhet.			
Gruppen bestod av 10 personer som fick svara på frågan:			
Vad är viktigast för att du skall vara nöjd med de aktiviteter du deltar i?		Antal	Genomsnitts
Det är viktigt att		markeringar	betyg
...	ha roligt och trivas	10	3,90
...	deltagarna är nöjda	8	3,89
...	det ska kännas meningsfullt för frivilliga medarbetare	8	3,80
...	få positivt gensvar från deltagare	6	3,60
...	det finns frivilligsamordnare som håller i verksamheten	4	3,57
...	frivilligsamordnarna litar på de frivilliga medarbetarna	4	3,89
...	frivilligsamordnarna engagerar sig, visar sig mer i grupperna	4	2,60
...	vi kan ge deltagarna social gemenskap	4	3,22
...	locka fler frivilliga medarbetare	4	1,80
...	det finns kontinuitet, ex samma dag	3	3,63
...	få positivt gensvar från socialnämnden	3	3,20
...	deltagarna talar om vad de vill göra	3	3,10
...	det finns lokaler som är bra att utnyttja	3	3,78
...	personalen engagerar sig för information om aktiviteter	3	2,60
...	ha tid att lägga ner på detta	2	3,44
...	uppdraget inte känns för betungande	2	3,33
...	vi får styra det som ska göras	2	3,67
...	det går fram information till deltagarna	2	3,10
...	informationsblad till enskilda för att de ska veta vad som händer	2	2,89
...	lära känna nya människor	2	3,40
...	frivilligsamordnarna hör av sig per telefon ibland	1	3,13
...	organisera en pool av frivilliga att gå ut med personer på äldreboende	1	2,22
...	få stöd från frivilligsamordnarna vid underhållning	0	3,75
...	det finns högläsning på särskilda boende.	0	3,11

Gruppen tog fram 24 faktorer som de upplevde var viktiga punkter som svar på frågan vad som var viktigt för att de skulle vara nöjda med de aktiviteter de deltar i (leder). Av dessa 25 faktorer skulle de sedan markera 8 st som de tyckte var extra viktiga (1/3 av alla). I ovanstående sammanställning är faktorerna ordnade efter hur många markeringar de fick. Sedan fick deltagarna sätta betyg på samtliga faktorer med utgångspunkt från hur de tycker att det fungerar idag. Även i denna grupp är betygsckalan 1-4.

De frivilliga medarbetarna tyckte att det var viktigast att ha roligt och trivas och att deltagarna i aktiviteterna var nöjda. Det var också viktigt att det kändes meningsfullt med verksamheten. Att frivilligsamordnarna fanns för att samordna verksamheten var också viktigt liksom att frivilligsamordnarna engagerar sig i verksamheten. Alla viktiga punkter fick högt betyg utom den om att frivilligsamordnarna skulle engagera sig. Där var betyget lite sämre vilket tyder på att det skulle uppskattas med mer besök telefonsamtal mm från frivilligsamordnarna. En punkt som också fick lågt betyg var att locka fler frivilliga medarbetare. Det var tydligt i gruppen att det fanns en oro för att det i framtiden inte skulle finnas tillräckligt många som ville engagera sig frivilligt i denna typ av verksamhet. Även bland de frivilliga medarbetarna var det tydligt att det var den sociala samvaron som var viktigast.

Resultatet av båda fokusgrupperna ger oss svar på frågan, hur visar vi på att frivilligverksamhetens insatser som görs idag ökar livskvaliteten och välbefinnandet för personer i eget och särskilt boende, och kanske på sikt senarelägger inflyttning till särskilt boende.

Nämmligen att social samvaro antingen som gäst eller frivillig medarbetare är av största vikt. Det ger skärpta sinnen, skapar upplevelser genom samtal med andra, upprätthåller förmågor genom deltagande ex. i bingo, matlagning och musikcaféer. Styrkan och rörligheten bevaras

genom deltagandet i gymnastik, line-dance och promenadgrupper. Detta sammantaget kanske fördröjer inflyttning till särskilt boende.

Nästa steg var intervjuer med endast gäster i två aktivitetsgrupper, för att se om det på sikt kan senarelägga inflyttning till särskilt boende, samt att få fram ungefärlig medelålder, och vilka hemtjänstinsatser var och en har.

Vi har tillfrågat 34 gäster och fick fram en medelålder på 81 år.

Denna grupp förefaller vara ganska pigga eftersom så få har hemtjänstinsatser.

- **22 st. har inga hemtjänstinsatser**
- **6 st. har endast larm**
- **3 st boende på särskilt boende**
- **3 st. har hemtjänstinsatser**

Svaret från kommunens biståndsbedömare angående uppdraget att tillfråga alla personer som under en månad gör ansökan om plats på särskilt boende.

Frågan löd: har du deltagit i frivilligverksamhetens olika aktivitetsgrupper?

Av 17 hembesök under perioden 15/2 – 14/3 har fyra av dessa deltagit i någon form av frivilligverksamhetens aktiviteter.

När vi tittar på resultatet av biståndsbedömarnas fråga om deltagande i aktivitetsgrupper, vid tiden för ansökan till särskilt boende, visar det på att här finns inte längre samma behov av gruppaktiviteter. Deras uppdrag ger oss inte något svar på frågan om det senarelägger inflyttning till särskilt boende.

Diskussion:

Uppdraget vi fick löd, hur visar vi på att frivilligverksamhetens insatser som görs idag ökar livskvaliteten och välbefinnandet för personer i eget och särskilt boende, och kanske på sikt senarelägger inflyttning till särskilt boende.

Eftersom det inte går att få fram något svar på frågan om det på sikt senarelägger inflyttning till särskilt boende, har vi valt att utvärdera frivilligverksamhetens betydelse.

För att återknyta till Lars Svenssons doktorsavhandling vad det gäller frivilliga medarbetare, har vi fått bekräftelse på att frivilligverksamheten vi bedriver i Marks kommun är på rätt väg. Han skriver, att få känna sig behövd och vara till nytta gör att många äldre tar på sig rollen som frivilligarbetare och engagerar sig i ideellt arbete. De uppnår det dubbla syftet att ha något meningsfullt att göra samtidigt som det förgyller vardagen för andra.

Det intressanta är, för vem är verksamheterna viktigast organisatörerna, frivilliga medarbetare eller gästerna? Troligen är de lika viktiga för alla, men de betyder inte samma sak för de olika personerna.

Efter fokusgruppen med frivilliga medarbetare fick vi en liten fingervisning om att vi kanske skall visa oss mera ute i grupperna, eller kanske höra av oss per telefon lite oftare än vad vi gör idag, och detta har vi tagit till oss.

Det kom även fram att frivilliga medarbetare känner en viss oro för framtiden, och ifrågasätter människors engagemang för denna typ av ideell verksamhet.

Detta speglar inte vår egen uppfattning, utan vi ser snarare på ett ökat intresse vad det gäller att utföra ideella insatser i Marks kommuns frivilligverksamhet.

Vi ser ett ökat behov av väntjänstinsatser, där någon får besök i egna hemmet, kanske som sällskap till fotvård, läkarbesök etc.

Däremot bör någon form av aktiviteter erbjudas på alla särskilda boende, antingen av den egna personalen eller i samverkan med frivilliga medarbetare. Detta sker i mindre skala men behöver utvecklas ytterligare.

En fråga värt att diskutera vidare är, kommunens beslut 070320 ang. omfördelning av resurser från frivilligverksamheten till förmån för psykiatrin var riktigt övertänkt, då vi ser att behovet av frivilligverksamhetens insatser växer. Vilket i längden betyder att det kommer att krävas än mer arbete för frivilligsamordnarna.

Frivilligverksamhetens sommarvistelse på Kinnagården i Espevik under fyra veckor i augusti är den största aktiviteten i vår verksamhet. Har valt att lämna den utanför utvärderingen till förmån för aktivitetsgrupperna och dess betydelse för livskvalitet under hela året. Kinnagården är en så betydande verksamhet att den förtjänar en egen utvärdering.

Referenslista:

Lars Svensson (2006) *Mötesplatser på Landsbygden*. Göteborgs universitet institutionen för Socialt arbete. Skriftserien: 2006:05

Evert Vedung & Magnus Dahlberg (2001) *Demokrati och Brukarutvärdering*. Studentlitteratur, Lund.

Britta Eriksson, Marie Hansson, Birgitta Lönnebo och Håkan Stenow.
Projekt (2002) *Vad är det som tänder människor till frivilligt arbete?* Göteborgs universitet Socialt arbete. Magisterprogrammet strukturinriktat socialt arbete, social mobilisering.